

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Definitie weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de aanwezige weerstandscapaciteit en de gemeentelijke risico's; het risicoprofiel van de gemeente.

Beleidskaders

Met de Nota Weerstandsvermogen heeft de gemeente haar risicomanagement vorm gegeven. De gemeentelijke aanpak is integraal waarbij aandacht is voor de volgende aspecten:

- voldoende controlebewustheid binnen de organisatie;
- een deugdelijke inventarisatie van risico's;
- beheer van een risico begint bij de besluitvorming;
- een optimale beheersing van deze risico's;
- goede informatie en communicatie over risico's;
- voldoende monitoring van bovenstaande stappen.

Onder een risico worden mogelijke ontwikkelingen verstaan die de realisatie van de beleidsdoelstellingen in de begroting 2020, de meerjarenbegroting 2021 - 2024 en de grond- en investeringsprojecten beïnvloedt. Relevant voor de bepaling van het risicoprofiel zijn die risico's die niet via verzekering en of door een voorziening zijn afgedekt. Voor al deze risico's is – met inachtneming van de ingezette beheersmaatregelen – een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich in de komende 10 jaar kan voordoen en de (minimale en maximale) financiële impact die deze gebeurtenis dan zal hebben op de gemeente. Alleen risico's met:

- een resterende gemiddelde impact groter dan € 100.000;
- een resterende kans dat het risico zich in werkelijkheid voordoet groter is dan 5% en
- de kans maal de impact minimaal € 15.000 bedraagt,

worden meegenomen in het profiel. Structurele risico's worden bij de kwantificering 2 maal meegenomen. Het risicoprofiel wordt bepaald met behulp van een Monte Carlo simulatie per risico. Bij de bepaling van het profiel wordt een betrouwbaarheidspercentage van 95% gehanteerd. In de nota Weerstandsvermogen is als kader gesteld dat het weerstandsvermogen – het verhoudingsgetal tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel minimaal 1 moet bedragen. Hierbij is als randvoorwaarde aangegeven dat de risicoreserve minimaal 50% van het risicoprofiel moet bedragen. Het risicoprofiel bestaat uit incidentele en structurele risico's. In deze paragraaf zijn de verwachte verliezen van de structurele of incidentele risico's specifiek afgezet tegen de structurele en de incidentele weerstandscapaciteit. Hierdoor is inzicht verschaft in het structurele en het incidentele weerstandsvermogen. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit inkomensverhogende maatregelen zoals belastinginkomsten (hogere belastingen), extra legesinkomsten en structurele ruimte binnen de begroting. Incidentele weerstandscapaciteit betreft vrij vermogen zoals de vrije reserve, risicoreserve, stille reserves (vastgoed die niet noodzakelijk is voor de realisatie van de gemeentelijke beleidsdoelen) en incidentele ruimte binnen de begroting.

Getroffen maatregelen

De gemeente heeft de meerjarige onderhouds- en vervangingskosten grotendeels binnen de meerjarenbegroting afgedekt. Daarnaast zijn voorzieningen getroffen voor verplichtingen die rusten op de gemeente. Per 31 december 2018 werd € 11,5 mln. aangehouden in voorzieningen.

De voorzieningen dubieuze debiteuren en grondexploitatie worden op de balans direct in mindering gebracht op de activa waarop deze voorziening betrekking heeft. De voorziening voor bestaande verplichtingen wordt aangehouden voor specifieke verplichtingen. De onderhoudsegalisatievoorziening wordt aangehouden voor wegenonderhoud en onderhoud aan de openbare verlichting en onderwijsgebouwen. De voorziening Grondexploitaties wordt aangehouden om de verwachte verliezen op het Centrumplan en De Leijen-Zuid af te wikkelen. Naar het huidige inzicht tendert het verlies op het Centrumplan naar ruim € 6,3 mln. en De Leijen-Zuid naar € 2,8 mln.

VOORZIENINGEN (x €1.000)	2015	2016	2017	2018	2019*
Voorziening voor bestaande verplichtingen	91	156	462	366	366
Onderhoudsegalisatie	505	1.287	1.144	1.139	1.139
Dubieuze debiteuren	149	226	215	614	614
Grondexploitaties	10.000	10.000	10.000	9.162	6.347
Door derden beklemde middelen	9	9	9	9	9
TOTAAL VOORZIENINGEN	10.754	11.678	11.830	11.290	8.475

* 2019 betreft een inschatting op basis van huidige inzichten (september 2019)

De afname van de voorziening Grondexploitaties is geheel het gevolg van de afronding van de bouwgrond-exploitatie de Leijen Zuid. Deze wordt afgesloten bij de jaarrekening 2019. Het verlies dat de gemeente heeft geleden bij de realisatie van deze exploitatie wordt bij de jaarrekening verrekend met de voorziening.

Een aantal risico's is verzekerd. Het gaat om de volgende zaken:

- Politieke molestverzekering voor bestuurders en ambtenaren (excl. brandweer);
- Gemeentelijke aansprakelijkheid personen- en zaakschade;
- Collectieve rechtsbijstandsverzekering voor gemeenteambtenaren;
- Bouw- en montageverzekering (CAR-verzekering);
- Verzekeringen voor de gemeentelijke voertuigen, gemeentelijke gebouwen waaronder sportaccommodaties, dorpshuizen en scholen (brandverzekering), machinebreuk verzekering (zwembad), verzekering voor kunstwerken (en transport / verblijf tentoonstellingen) en instrumenten/apparatuur.

De kosten voor deze verzekeringen zijn binnen de begroting gedekt. In de jaarrekening 2018 is hiervoor € 210.132 verantwoord. In de begroting 2020 is hiervoor € 258.000 opgenomen en jaarlijks een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 105.000.

Gemeentelijke Reserves

De gemeentelijke reserves kunnen indien zij niet bestemd zijn voor specifieke uitgaven, worden aangewend voor het opvangen van onvoorziene gebeurtenissen. De reserves bedroegen per 31 december 2018 na bestemming circa € 18 mln.

RESERVES (x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vrije reserve**	2.317	2.691	3.127	3.903	4.253	4.916	5.848
Resultaat	0	0	252	326	640	908	1.503
Risicoreserve*	11.206	12.269	12.197	12.197	12.197	12.197	12.197
Bestemmingsreserves***	4.619	3.072	2.767	2.248	1.923	1.837	1.750
TOTAAL AAN RESERVES	18.142	18.032	18.344	18.675	19.014	19.859	21.298

*) De risicoreserve is inclusief de reserve Grondexploitaties.

***) De jaren 2017 en 2018 zijn verantwoord inclusief besluitvorming bij de jaarrekening

****) Bij de saldi van de bestemmingsreserves is al geanticipeerd op een onttrekking van € 900.000 uit de reserve SD in 2019

In bovenstaand overzicht is de dynamische ontwikkeling van het gemeentelijke vermogen conform de voorjaarsnota 2019 (de effecten van de najaarsnota zijn op dit moment nog niet vastgesteld) en de begroting 2020 en meerjarenbegroting 2021–2024 weergegeven. De begrote onttrekkingen en stortingen inclusief het begrote resultaat per jaargang zijn hierin verwerkt.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit twee onderdelen: de incidentele en de structurele capaciteit.

De incidentele capaciteit

Incidentele capaciteit is het vermogen om eenmalige tegenvallers op te vangen zonder dat dit invloed heeft op het ingezette gemeentelijke beleid. De vrij beschikbare reserves bestaan uit:

1. De vrij aanwendbare reserves;
2. De vrij aan te wenden ruimte binnen bestemmingsreserves;
3. De stille reserves.

1. De vrije reserve

Onder vrij aanwendbare reserves wordt verstaan die reserves waar de raad in eerste aanleg geen specifieke beleidsbestemming aan heeft gekoppeld. Voor deze paragraaf praten we over:

De Vrije Reserve

De stand per 31 december 2018 was circa € 2,7 mln. Naar huidige besluitvorming zal de stand van de reserve per 31 december 2023 toenemen (excl. het resultaat in 2023) tot ruim € 5,8 mln. Hierbij is er vanuit gegaan dat het jaarlijks resultaat volledig wordt toegevoegd aan de vrije reserves.

Doelstelling: De vrije (algemene) reserve wordt gebruikt voor de afwikkeling van exploitatietekorten dan wel overschotten. Ze heeft een bufferfunctie en wordt uitsluitend aangewend voor ongedekte eenmalige lasten.

2. De vrij aan te wenden ruimte binnen bestemmingsreserves

De gemeente heeft twee vrij aan te wenden bestemmingsreserves binnen haar eigen vermogen. Dit betreffen de risicoreserve en de reserve Grondexploitatie. Tezamen zullen deze reserves per 31 december 2019 circa € 12,2 miljoen bedragen.

Doelstelling: De reserve is bedoeld voor (on)voorzien ontwikkelingen, bijvoorbeeld calamiteiten die niet zijn afgedekt door een verzekering of andere reserves en voorzieningen.

De risicoreserve is momenteel toereikend om de incidentele risico's van de gemeente af te dekken. Voor de overige bestemmingsreserves heeft de raad een concreet beleidsdoel vastgesteld. Het gedefinieerde uitgangspunt is dat de financiële middelen voldoende moeten zijn om tegenvallers op te vangen zonder dat dit beleidsgevolgen heeft. Daarom blijven deze buiten de berekening van de weerstandscapaciteit. Als het nodig is, kunnen ze wel gebruikt worden voor het afdekken van onverwachte niet begrote kosten.

3. De stille reserves

Tot de stille reserves worden gerekend de deelnemingen en bezittingen welke niet noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering of realisatie van programmadoelstellingen en waarvan de reële waarde bij directe verkoop hoger is dan de boekwaarde. Voor de meeste deelnemingen van de gemeente is de economische waarde niet te bepalen, omdat de aandelen van deze ondernemingen niet op een (inter)nationale markt verhandeld worden. Per 1 januari 2016 is de gemeente aandeelhouder geworden van de Biga Groep bv. De Biga heeft de afgelopen vijf jaar structureel winst gemaakt waarvan maar een deel (25%) is uitgekeerd als dividend. Hierdoor vertegenwoordigen de aandelen een waarde van circa € 400.000. De waarde waarvoor de aandelen op de balans staan is circa € 80.000 (aankoopwaarde). Hiermee vertegenwoordigen de aandelen een stille reserve van circa € 320.000.

Bijna alle gemeentelijke (onroerende) bezittingen zijn voor de bedrijfsvoering noodzakelijk of worden ingezet om beleidsdoelstellingen te realiseren. De gemeente bezit momenteel zeven woningen die noch voor de bedrijfsvoering noch voor de realisatie van beleidsdoelen direct noodzakelijk zijn. Van deze zeven worden voorlopig drie nog niet verkocht zodat eventueel kan worden ingespeeld op ontwikkelingen in de directe omgeving van deze woningen. De overige vier woningen worden in de komende 2 jaar verkocht en aangewend als dekking.

De totale stille reserve wordt hiermee geschat op € 0,3 mln.

De structurele capaciteit

De structurele capaciteit bestaat uit de middelen die blijvend ingezet kunnen worden om tegenvallers in de begroting op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van het meerjarig beleid.

Het betreft de volgende middelen:

1. de post voor onvoorziene uitgaven;
2. de ruimte binnen de begroting;
3. de onbenutte belastingcapaciteit.

1. Onvoorziene uitgaven (jaarlijks € 105.000 beschikbaar in de begroting)

Deze post wordt gebruikt voor eenmalige onvoorziene ontwikkelingen die bij de begroting niet zijn meegenomen.

2. De ruimte binnen de begroting

Dit betreft het resultaat na bestemming van de begroting plus de stortingen in de vrije reserve.

3. Onbenutte belastingcapaciteit

Hiermee wordt bedoeld de ruimte tussen de feitelijke belastingopbrengsten en heffingen en de opbrengsten die de gemeente zou ontvangen o.b.v. de uitgangspunten die het rijk hanteert voor de zgn. artikel 12 status in de Financiële Verhoudingswet.

Het rijk hanteert de volgende uitgangspunten bij het toekennen van deze status:

- alle rechten, heffingen en leges moeten kostendekkend zijn vastgesteld;
- het tarief voor de OZB moet zijn vastgesteld op 120% van het gemiddelde gewogen tarief voor de OZB uit het voor-vorig jaar (het begrotingsjaar minus 2).

Normering art. 12 Gemeentelijke belastingen, rechten en heffingen	Theoretische Opbrengst	Gemeente De Bilt	Onbenutte Bel.cap.
Gemiddelde gewogen OZB opbrengst	12.724.768	12.040.718	684.050
Rioolrechten	5.120.221	5.120.221	0
Afvalstoffenheffing	4.180.419	4.139.530	0
Leges	2.410.262	1.910.262	500.000
Onbenutte belastingcapaciteit:	25.052.217	23.197.082	1.175.386

Uit bovenstaande berekening blijkt dat de gemeente circa € 1,2 mln. aan onbenutte belastingcapaciteit heeft. Dit is circa 5,1% van de gemeentelijke inkomsten in de begroting 2020. Echter uit het meerjarenperspectief blijkt dat deze reeds deels is ingevuld en is dus geen onbenutte belastingcapaciteit. Dit betekent dat de resterende belastingcapaciteit circa € 0,68 mln. betreft. Deze belastingcapaciteit is met name het gevolg van de stijging van de WOZ-waarde. Deze stijgt binnen de gemeente De Bilt fors sneller dan de gemiddelde stijging binnen Nederland. Het gevolg is dat ondanks de lastenstijging binnen de gemeente, de lasten nog bijna € 0,7 mln. onder het artikel 12 niveau liggen.

Conclusie

De totale weerstandscapaciteit van de gemeente bedraagt in 2024 circa € 22,7 miljoen.

WEERSTANDSCAPACITEIT	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Structureel							
Onvoorzien			108	215	323	430	538
Onbenutte belasting- en heffingscapaciteit				675	1.351	2.026	2.702
Structureel resultaat	0	0	326	326	326	326	326
Incidenteel							
Vrije reserves	2.691	3.127	3.903	4.253	4.916	5.848	7.287
Incidenteel resultaat	0	252	0	314	582	1.176	1.592
Risicoreserve	11.359	11.359	11.359	11.359	11.359	11.359	11.359
Stille reserve	1.090	1.090	890	690	690	690	690
Reserve Grondexploitatie	910	838	838	838	838	838	838
TOTAAL	16.050	16.667	17.424	18.671	20.385	22.694	25.332

Bovenstaande tabel laat zien dat de post onvoorzien, de onbenutte vrije belastingcapaciteit en het structurele deel van het resultaat (inclusief begrote storting in de vrije reserves) cumulatief meetellen in de weerstandscapaciteit. Hogere belastinginkomsten zijn net als de post onvoorzien en een structureel positief resultaat jaarlijks inzetbaar voor de opvang van onvoorziene ontwikkelingen. In het risicoprofiel worden de structurele risico's verdubbeld. Hierdoor wordt het risicoprofiel uitgedrukt als een eenmalige last voor de gemeente. Door de structurele ruimte in de begroting en de belastingen voor de komende 4 jaar in kaart te brengen en deze te totaliseren wordt de totale financiële ruimte inzichtelijk gemaakt om de lasten van de (incidenteel gemaakte) risico's op te vangen.

De structurele ruimte binnen de begroting bestaat uit de post "onvoorzien" (€ 0,1 mln.), de geraamde structurele afstorting in de vrije reserve (nihil) en de structurele ruimte binnen het resultaat (€ 0,3 mln.) en de onbenutte belastingcapaciteit. Het restant van het geraamde resultaat wordt aangemerkt als incidenteel. Binnen de gemeentelijke belastingen resteert nog een beperkte belastingcapaciteit. De gemeentelijke inkomsten stijgen met circa € 0,7 mln. wanneer de gemeente haar resterende belastingcapaciteit aanwendt. Dit levert in de loop van vier jaar circa € 2,8 mln. op. De totale structurele weerstandscapaciteit is circa € 1,1 mln. in 2020. De komende 4 jaar kan de gemeente in totaal circa € 16,7 mln. aan incidentele overschrijdingen opvangen.

Risicoprofiel

Bij de berekening van het risicoprofiel is de onderstaande kansverdeling aangehouden.

Omschreven als	Geschatte kans dat het risico zich in werkelijkheid voor zal doen
Zeer onwaarschijnlijk	5%
Onwaarschijnlijk	10%
Uitzonderlijk	30%
Mogelijk	50%
Aannemelijk	70%
Waarschijnlijk	90%
Zeer waarschijnlijk	95%

Alle gemeentelijke bedrijfsactiviteiten en -processen zijn beoordeeld op mogelijke risico's. Op basis van deze beoordeling is de onderstaande tabel samengesteld. In deze tabel zijn alle ons bekende ontwikkelingen die de realisatie van de begroting 2020 en de meerjarenbegroting 2021 - 2024 kunnen beïnvloeden als risico meegenomen. De benoemde risico's bestaan veelal uit meerdere risico's waarbij de impact is getotaliseerd. Per risico is het profiel berekend op basis van de ingeschatte kans, de verwachte minimum en maximum impact en in hoeverre die risico incidentele dan wel structurele effecten heeft. In de berekening van het risicoprofiel (RP) zijn alle onderscheiden risico's individueel meegenomen.

BEKENDE RISICO'S MET GESCHAT PROFIEL PER 30-09-2019		Min.	Max.	Kans	S/I	Risico in mln.
BEDRIJFSVOERINGSRISICO'S						
1	Compliance (voldoen aan wet en regelgeving) en Integriteit	0,10	0,30	Onwaarschijnlijk	I	0,03
2	Personeels en organisatierisico's	0,50	6,42	Aannemelijk	I/S	2,88
3	Bezuinigingen	1,42	3,53	Aannemelijk	S	3,73
4	Fiscale claims	0,45	1,20	Waarschijnlijk	I	0,77
5	Crisisbeheersing	0,20	1,00	Onwaarschijnlijk	I	0,07
6	In- en externe fraude	0,10	0,30	Mogelijk	I	0,12
7	Informatiebeveiliging / datalekken / onbevoegd aanwezig	0,10	1,20	Uitzonderlijk	I	0,60
RISICO'S BIJ BELEIDSVORMING						
1	Naleving beleid / procedures door (externe) uitvoerders	0,10	0,50	Mogelijk	I	0,20
2	Beleidsvorming onzorgvuldig (misbruik / oneigenlijk gebruik)	0,01	0,10	Uitzonderlijk	I	0,02
BELEIDSRISICO'S						
1	Onderhoud Openbare Ruimte	0,05	1,10	Mogelijk	I	0,86
2	Decentralisatie Rijkstaken	0,10	4,20	Aannemelijk	I/S	1,16
3	Wet Maatschappelijke Ondersteuning					
	- Begeleiding	0,10	0,70	Waarschijnlijk	S	0,47

BEKENDE RISICO'S MET GESCHAT PROFIEL PER 30-09-2019		Min.	Max.	Kans	S/I	Risico in mln.
-	Huishoudelijke hulp	0,17	0,35	Mogelijk	S	0,38
4	Jeugdhulp	0,50	1,20	Waarschijnlijk	S	0,14
5	Uitvoering Participatiewet (Biga)	0,20-	0,30	Waarschijnlijk	I	0,32
6	RDWI	0,11	0,17	Zeer waarschijnlijk	S	0,27
7	Inkomensondersteuning	0,10	0,60	Waarschijnlijk	I	0,55
8	Onderwijshuisvesting	0,10	0,75	Mogelijk	S	0,26
9	Wettelijke zorgplicht Openbaar Onderwijs (faillissement stichting)	0,40	1,00	Zeer onwaarschijnlijk	I	0,04
10	Veiligheidsregio Utrecht	0,10	0,20	Mogelijk	I	0,09
11	Algemene uitkering	0,80-	0,80	Aannemelijk	S	0,06
12	Risico op geraamde belastingen en heffingen (5% en 15%)	0,02-	0,05-	Waarschijnlijk	I	0,23-
13	PPS-constructie Zwembad, Kees Boekehal en Vierstee	0,04	0,95	Waarschijnlijk	I/S	0,11
14	Nieuwbouw sport en culturele voorzieningen	0,10	1,07	Waarschijnlijk	S	0,30
15	Voorzieningenniveau sportaccommodaties	0,10	0,20	Onwaarschijnlijk	S	0,04
16	Brandweerkazernes (Leyenseweg, Groenekan en Westbroek)	0,10	0,30	Waarschijnlijk	I	0,20
17	Overige openeinde financiering (leerlingenvervoer ect.)	0,05	0,10	Aannemelijk	I	0,05
18	Actualisering Beheerplannen Openbare Ruimte/ Gebouwen / GRP	0,10	1,10	Onwaarschijnlijk	S	0,88
19	Omgevingsdienst regio Utrecht	0,10	0,30	Mogelijk	S	0,25
20	Regionale ICT dienst	0,10	0,20	Zeer waarschijnlijk	S	0,32
21	Uitvoering subsidieverordening	0,10	0,20	Onwaarschijnlijk	S	0,04
22	Vergunningverlening	0,60	2,60	Aannemelijk	I	0,34
25	Bestemmingsplannen	0,10	0,20	Waarschijnlijk	S	0,18
1	Bodemverontreiniging	0,50	1,00	Zeer onwaarschijnlijk	I	0,05
2	Brand, storm en noodweer bedrijfsgebouwen	0,10	2,00	Zeer onwaarschijnlijk	I	0,09
3	Storing hard- en software en informatieschade	0,20	2,00	Zeer onwaarschijnlijk	I	0,85
4	Schade aan openbare ruimte en of voorzieningen (onverz.)	0,10	1,70	Mogelijk	I	0,75
5	Vermissing waardedocumenten / Niet vernietigen oude reisdocumenten	1,00	3,00	Zeer onwaarschijnlijk	I	0,14
6	Vandalisme / (moedwillige) vernieling gem. bezittingen	0,05	0,20	uitzonderlijk	I	0,04
7	Diefstal/overval/inbraak	0,10	0,20	Onwaarschijnlijk	I	0,02
GRONDEXPLOITATIES EN PROJECTEN						
1	Ondertunneling Leijenseweg	0,10	0,43	Waarschijnlijk	I	0,09
2	Centrumplan Bilthoven (Emmaplein & Vinkenplein en Stationsgebied)	0,40	1,75	Zeer waarschijnlijk	I	1,17
3	De Melkweg	0,20	0,99	Zeer waarschijnlijk	I	0,57
4	De Leijen Zuid	0,03	0,07	Waarschijnlijk	I	0,05
5	Larenstein	0,41	0,17	Zeer waarschijnlijk	I	0,19
6	Everdingen	1,40	1,43	Mogelijk	I	1,25
7	Akoteh	0,38	0,38	Mogelijk	I	0,34
8	Werkshuit	0,28	0,39	Aannemelijk	I	0,30
9	Hummeloord	0,56	0,33	Aannemelijk	I	0,42
10	Ontwikkeling (gemeentelijke) locaties	0,10	0,51	Zeer waarschijnlijk	I	0,39
11	Achtergebleven locaties	0,10	1,49	Waarschijnlijk	I	1,63
AANSPRAKELIJKHEIDSRISICO'S						
1	Achtervang constructie Corporaties	0	0,1	Onwaarschijnlijk	I	0,01
2	Gewaarborgde geldleningen	0	0,2	Uitzonderlijk	I	0,05
3	(Wettelijke) aansprakelijkheid	0,2	1,0	Onwaarschijnlijk	I	0,10
4	Legionellabacterie	0,2	0,5	Zeer onwaarschijnlijk	I	0,03
5	Planschadeclaims	0,1	0,3	Mogelijk	I	0,11
TOTAAL RISICO'S GEMEENTE DE BILT		5,1	42,7			18,60

Als elk risico zich eenmaal voordoet, zal de gemeente minimaal € 5,1 mln. en maximaal € 42,7 mln. moeten opvangen. Bij de bepaling van het risicoprofiel is rekening gehouden met de kans dat het risico zich voordoet en de structurele gevolgen die individuele risico's in zich dragen. Voor structurele risico's is tweemaal het intrinsieke risico in het profiel meegenomen, zodat de gemeente haar maatregelen weloverwogen kan nemen. Investerings die meerjarig nut verschaffen binnen de gemeente, worden geactiveerd. Bij de bepaling van het risicoprofiel van de gemeente zijn voor de risico's op investeringen de (extra) kapitaallasten voor de eerste twee jaar meegenomen. Aangehouden (risico)reserves zoals de reserve sociaal domein, worden in mindering gebracht op de ingeschatte risico's. Kansen die worden

gezien zoals positieve grondexploitaties, worden bij de bepaling van het gemeentelijke risicoprofiel meegenomen als negatieve risico's.

Bepaling risicoprofiel

Het risicoprofiel van de gemeente is gebaseerd op een Monte Carlo simulatie van de risico's. Voor de simulatie zijn circa 19.000 mogelijke uitkomsten getrokken per risico tussen de minimale en maximale impact. Op basis van deze trekkingen is de gemiddelde impact en standaarddeviatie bepaald. De gemeente wil een relatief grote zekerheid hebben dat – wanneer het risico zich voordoet – dit in voldoende mate binnen het gemeentelijk risicoprofiel is meegenomen. Daarom is voor een zekerheid van 95% gekozen. Dit betekent dat verwachte impact op basis van een zekerheid van 95% overeenkomt met de gemiddelde impact vermeerderd met tweemaal de standaarddeviatie. De verwachte impact maal de kans dat het risico zich voor gaat doen, komt vervolgens overeen met het risicoprofiel van het betreffende risico. Het gemeentelijk risicoprofiel komt op basis van deze uitgangspunten uit op circa € 18,6 mln. Bij de jaarrekening 2018 was het risicoprofiel nog € 20,9 mln. In 2017 werd nog rekening gehouden met een risico van € 22,4 mln. terwijl dit in 2016 21,8 mln. was. De verdere afname is voornamelijk het gevolg van:

- Stijging bedrijfsvoering risico's circa € 2,4 mln.
Deze stijging is met name het gevolg van de opgevoerde bezuinigingen in de begroting 2020. Rondom de meeste van deze bezuinigingen zijn onzekerheden omtrent de realiseerbaarheid van de volledige ingeboekte te bezuinigen bedragen. Dit is in vele gevallen omgeven met meerdere risico's per bezuiniging daar de exacte uitwerking en onderzoeken nog plaats moeten vinden. Daar staat tegenover dat de meeste risico's rondom de reorganisatie zijn wegvallen, aangezien deze is afgerond en de kosten volledig zijn voldaan en de gevolgen (met name bezuinigingen) van de reorganisatie volledig zijn verwerkt binnen de begroting.
- Afname van de risico's rondom eigendommen met € 1,25 mln.
Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de risico's rondom de achterblijvende locaties grotendeels zijn overgeheveld naar de grondexploitaties.
- Afname van de risico's rondom grondexploitaties met € 1,3 mln.
Ondanks dat de risico's rondom de achterblijvende locaties en rondom ruimtelijke activiteiten die de gemeente uitvoert voor particulieren, volledig zijn opgenomen onder het grondbedrijf, neemt het risicoprofiel van het grondbedrijf af. Dit is voornamelijk het gevolg van de verwachte winsten op de exploitaties die nu in exploitatie zijn genomen. Deze zijn meegenomen in de risicobepaling als negatief risico (dus als kans). De risico's rondom de achterblijvende locaties zijn hoog aangezien in het verleden is besloten dat deze locaties € 1,5 mln. bijdragen in het onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. Daarnaast zijn hier reeds veel kosten gemaakt voor externe ondersteuning.
- Verdere afname van de risico's rondom het sociaal domein € 1,2 mln.
De risico's binnen het sociaal domein nemen verder af. Dit is voornamelijk het gevolg van het extra budget dat is vrijgemaakt voor de gestaag toegenomen zorgvraag van jeugd en met name de laatste jaren van ouderen. Daar staat tegenover dat de uitvoering van niet-wettelijke taken steeds verder verschaalt om de toegenomen zorgvraag zoveel mogelijk binnen het budget voor het sociaal domein op te vangen. Hierdoor is het mogelijk dat in de toekomst juist meer zorgvraag wordt gecreëerd.
- Afname van de risico's rondom uitvoering beleid € 0,9 mln.
Eenzijds zullen de risico's bij verschralling van het gemeentelijk beleid afnemen, maar anderzijds nemen de risico's toe. De afname komt omdat er geen budgettaire onzekerheden zijn over de kosten. Echter door het nalaten van uitvoeringstaken, kunnen risico's ontstaan waarvoor de gemeente verantwoordelijk wordt gesteld. Denk hierbij met name aan achterstallig onderhoud in de openbare ruimte.

Alle risico's overziend zijn dit de grootste risico's waar de gemeente op korte of langere termijn mee te maken kan krijgen:

1. Personeels- en organisatierisico's

risicoprofiel € 2,88 mln.

Risico's als ziekte, eigen risicodrager WGA en WW, kwantitatieve en / of kwalitatieve onderbezetting, overschrijding inhuur budget, contract- en inkooprisico's, renterisico's, debiteurenbeheer, ICT-risico's en juridische risico's

2. Bezuinigingen

risicoprofiel € 3,73 mln.

Risico's rondom de opgevoerde bezuinigingen

3. Fiscale claims

risicoprofiel € 0,77 mln.

Gemeentelijke risico's bij de aangifte BTW en vennootschapsbelasting

4. Decentralisatie Rijkstaken

risicoprofiel € 1,16 mln.

Risico's rondom de decentralisatie binnen het sociaal domein. Hiervan resten nog een aantal die niet specifiek betrekking hebben op de WMO of de Jeugdwet. Denk hierbij aan: foutieve indicatie, onvoldoende onderlinge afstemming bij gezinsproblematiek, afwijking bestuur en of indicatiespecialisten van het beleid als gevolg van maatschappelijke druk, door budgettaire beperking nemen de zorgkosten in de toekomst toe en de gevolgen van verschillende wetgevende maatregelen raken specifieke bevolkingsgroepen onevenwichtig zwaar.

5. WMO

risicoprofiel € 0,85 mln.

Hier betreft het met name de volgende risico's: Zorgtaken van zorgverzekeraars worden binnen de WMO, verdere toename zorgvraag mede a.g.v. abonnementstarief, minder ernstig hulpbehoevenden worden als gevolg van budgettaire problematiek onvoldoende ondersteund met als gevolg dat dit in de toekomst tot hoger kosten in de specialistische hulp leidt, door de toenemende druk op zelfredzaamheid neemt de zorgvraag en ondersteuning bij het sociaal team toe, verdere toename Huishoudelijke hulp, stop op subsidiëring regiotaxi en ontwikkeling Zorg-CAO.

6. Jeugdzorg

risicoprofiel € 0,14 mln.

Hier betreft het met name de volgende risico's: Risicodeling en solidariteitsafspraken binnen de regio ZOU, extra kosten a.g.v. nieuwe cluster1 cliënten (verhuizing gezin), verplaatsing voorziening binnen gemeentelijke grenzen (met voogdijkinderen en of 18+voorzieningen) en onvoldoende invloed op de kostensturing aan de voorkant in combinatie met opendeinde regeling.

7. Actualisering Beheerplannen

risicoprofiel € 0,88 mln.

Budgettaire risico's rondom de actualisering van de Beheerplannen Wegen, Openbare Ruimte, Gemeentelijk Rioleringsplan, Openbare Voorzieningen en Gebouwen.

8. Schade aan openbare ruimte en of openbare voorzieningen

risicoprofiel € 0,75 mln.

Het betreft herstelkosten bij schades.

9. Centrumplan Bilthoven

risicoprofiel € 1,17 mln.

Het betreft het met name de volgende risico's: onvoorziene kostenstijging, tegenvallende grondopbrengsten bij uitgifte gronden, tegenvallende grondopbrengsten bij ontwikkeling Julianalaan 1 tot Poortgebouw Zuid of bij heroverweging hiervan, overschrijding plankosten, ongedekte beheerkosten in de huidige begroting en eventuele onvoorziene claims.

10. Achtergebleven locaties

risicoprofiel € 1,63 mln.

Dit betreft beheers-, plan en uitvoeringskosten voor deze locaties in combinatie met de geraamde dotatie van € 1,5 mln. aan vastgoedbeheer.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het verhoudingsgetal tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. In onderstaande tabel is het incidentele en structurele weerstandsvermogen berekend. In de nota Financiële positie, weerstandsvermogen en risicobeheer is door uw raad vastgesteld dat het integrale weerstandsvermogen niet onder de 1 mag komen. Hierin zijn geen normen gesteld aan het incidentele dan wel het structurele weerstandsvermogen.

	Risicoprofiel (in mln.)	Weerstandscapaciteit (in mln.)	Weerstandsvermogen (index)
Structureel weerstandsvermogen	3,7	1,11	0,30
Incidenteel weerstandsvermogen	11,1	16,99	1,53
Totaal Weerstandsvermogen	18,6	22,69	1,22

Het incidentele risicoprofiel plus tweemaal het structurele risicoprofiel komt overeen met het integrale risicoprofiel. De incidentele weerstandscapaciteit (€ 17 mln.) vermeerderd met driemaal de structurele belastingcapaciteit, begrote stortingen en onttrekkingen en de begrote resultaten op de meerjarenbegroting maken dat de meerjarige weerstandscapaciteit uitkomt op € 22,7 mln. Dit resulteert in een integraal weerstandsvermogen van 1,22. Net iets lager dan in de afgelopen jaren.

Het integrale weerstandsvermogen komt hiermee ruim boven de norm van 1 uit. Het structurele deel van het weerstandsvermogen is met 0,3 iets lager dan de afgelopen jaren. Het incidentele weerstandsvermogen is verder toegenomen tot 1,5.

Gemeentelijke kengetallen

- De netto schuldquote (al dan niet gecorrigeerd voor verstrekte leningen) geeft de verhouding weer van de gemeentelijke schulden ten opzichte van de gemeentelijke inkomsten. Dit geeft een indicatie van de schuldenlast van de gemeente.
- De solvabiliteitsratio (eigen vermogen gedeeld door het totaal van de passiva) geeft inzicht in de mate waarin de gemeente haar bezettingen financiert met eigen vermogen en daarmee – in zwaar weer – aan haar financiële verplichtingen kan voldoen.
- De grondexploitatie geeft de verhouding weer tussen de geactiveerde waarde van de bouwgrond op de balans en de totale (geraamde) baten van de gemeenten. Dit geeft een indicatie van het risico dat de gemeente loopt met haar grondexploitaties.
- De belastingcapaciteit laat zien met hoeveel % de belastinginkomsten kunnen stijgen zonder de artikel 12-norm te overschrijden. Artikel 12 wordt toegekend aan gemeenten die extra financiële steun van het Rijk ontvangen wanneer blijkt dat de gemeente de financiële lasten niet meer kan dragen.

Kengetal	Jaarrekening 2017	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Biltse norm
Netto schuldquote	91,7%	90,5%	76,8%	79,6%	100,0%
Netto schuldquote minus verstrekte leningen	85,0%	90,1%	76,5%	79,3%	90,0%
Solvabiliteitsratio	16,4%	16,5%	16,6%	17,2%	20,0%
Investeringsdekking	158%	207%	249%	106%	100,0%
Grondexploitatie (Voorraadquote)	9,0%	8,4%	7,9%	9,1%	8,0%
Structurele exploitatieruimte	-1,7%	2,7%	-0,8%	-0,1%	2,0%
Belastingcapaciteit*	11,5%	11,7%	5,5%	3,5%	10,0%
Belastingdruk (volgens ministeriële regeling)	-	126,3%	133,3%	129,2%	-
Weerstandsvermogen	1,10	1,33	1,24	1,22	1,00

*) belastingcapaciteit voor 2019 en 2020 is integraal berekend terwijl voor de jaren 2017 en 2018 de belastingcapaciteit voor de woonhuizen is berekend.

De netto schuldquote zal in 2019 naar verwachting afnemen ten opzichte van 2018. Dit komt ondanks de toename van de schulden vooral door de toename van inkomsten. Deze inkomsten zijn de komende jaren deels incidenteel als gevolg van verkoopopbrengsten. De gemeentelijke schulden zijn in de afgelopen jaren gemiddeld met 1 á 2% gestegen. Deze toename van schulden is voornamelijk het gevolg van de hoge investeringskosten, uitgaven in het sociaal domein en investeringen in grondposities, terwijl vooralsnog weinig middelen vrijkomen uit deze investeringen.

De solvabiliteitsratio is de laatste jaren gestaag afgenomen. Eind 2016 werden de gemeentelijke bezittingen nog voor circa 17,3% gefinancierd door eigen middelen. In 2017 was dit gedaald naar 16,4%. In 2018 was sinds lange tijd een kleine stijging waarneembaar naar 16,5%. Naar huidige inzicht zal dit in 2019 verder stijgen naar 16,6% en in 2020 naar 17,2%. Dit is mede afhankelijk van de voortvarendheid waarmee investeringen in maatschappelijk vastgoed en in de gemeentelijke grondposities plaatsvinden. Op de balans van de gemeente staat naar verwachting per 31-12-2019 nog voor circa € 8 mln. aan nog te verkopen gronden (deels gereed, maar grotendeels onder handen). Voor de verkoop zal de gemeente nog circa € 3,7 mln. aan kosten moeten maken. Daarnaast bezit de gemeente meerdere locaties binnen de gemeente met verdien capaciteit. Door de verkoopopbrengsten aan te wenden voor aflossing van de schulden, zal de solvabiliteitsratio verder herstellen.

De gemiddelde lastendruk in De Bilt lag in 2018 circa 1,25 maal zo hoog als de gemiddelde lastendruk in Nederland. Hierbij zijn de OZB-tarieven maal de gemiddelde WOZ-waarde plus de afvalstoffenheffing en rioolrecht afgezet tegen de gemiddelde woonlasten in Nederland in 2018. De hoge woonlasten in de gemeente zijn het gevolg van de relatief hoge gemiddelde WOZ-waarde van het gemeentelijk woningbestand. Bij de verdeling van de beschikbare middelen voor gemeenten via het gemeentefonds houdt het Rijk rekening met deze gemiddelde WOZ-waarde. Het Rijk gaat ervan uit dat inwoners van een gemeente met een hoge WOZ-waarden meer te besteden hebben dan gemiddeld en daarom wordt de uitkering uit het gemeentefonds hiervoor gecorrigeerd. Dit betekent dat de gemeentelijke lasten voor een groter deel moeten worden opgebracht door haar eigen inwoners.

Conclusie

Het weerstandsvermogen stabiliseert. Dat de risico's afnemen is het gevolg van het verwerken en opvangen van de tekorten binnen het sociaal domein in de begroting, de voortgang van de lopende exploitaties en de afronding van de gemeentelijke organisatieontwikkeling. Echter door de voorgestelde bezuinigingen nemen de risico's voor de gemeentelijke begroting sterk toe. Het blijkt dat de schulden – ondanks verkoop van grondposities – verder stijgen en het gemeentelijk vermogen iets stijgt en naar het zich laat aanzien in de toekomst verder stijgt.

Wij concluderen dat de financiële positie van de gemeente – ondanks de eerste positieve signalen – onder druk staat.